



# fredsbladet

Nyheter från Fredskommittén i Vännernas samfund, kväkarna

Sommaren 2020

Fredsbladet vill försöka ge korta inblickar i hur tidigare kväkargenerationer har uttryckt kväkarnas fredsvittnesbörd. Vi tror att historien kan hjälpa oss att finna hur vi bäst kan levandegöra fredsvittnesbördet i den värld som är vår. Framför allt vill tidningen försöka sprida kunskap om frågor som berör oss och vår tid. Kunskap är den jordmån ur vilken handlingens blommor växer.

I augusti månad för 75 år sedan i år fälldes det två bomber, två bomber olika någonting mänskligheten tidigare skådat. Den ena släpptes över civilbefolkningen i den japanska staden Hiroshima, den andra över staden Nagasaki. Sedan dess har vi människor och allt levande bildligt talat levt under atommolnen.

*Att leva under atommolnen* är rubriken på ett litet gult häfte utgivet i Japan 1949 där barn från Nagasaki berättar om det som hände dem klockan 11:02 den 9 augusti 1945. För att hedra minnet av alla som dog under och efter bombanfallen inleder vi detta nummer av **fredsbladet** med en av Nagasakibarnens berättelser. Flickan som berättar heter Setsuko Mitani. Hon var 11 år gammal dagen atombomben föll. Vi vill även hedra alla de människor som levt och lever än i dag i de områden där kärnvapenstaterna fram till början av 60-talet provsprängde bomber i vattnet och i atmosfären.



Att tända lyktor på årsdagen av bombningarna är en nu 74 år gammal tradition Bild wilfpus.org genna martin seattlepi.com

# Bland dem som överlevde var det bara min familj som klarade sig utan skador

Setsuko Mitanis berättelse



Fallskärm med bomben som sprängdes ovan Hiroshima en målning av Harada Haruo 10 år i augusti 1945

Min mor sade till oss att vi skulle klä oss i långärmad vinterskjorta och arbetsbyxor för att vi inte skulle skadas under flyganfallen [som skedde nästan dagligen.] Jag var också tvungen att ta på mig min skyddande bomullshuva. Det var mitt i sommaren och för varmt för att bära sådana plagg, men jag var ett lydigt barn och bar dem utan att klaga. Den nionde augusti under de tidiga morgontimmarna, hörde vi en flyganfallsvarning, och skyndade oss till det offentliga skyddsrummet i bergsområdet. Snart ljud signalen "faran över" och de vuxna gick ner för att förbereda lunchen. Bara tre av oss, min sju år gamla syster, min tre år gamla bror och jag, var kvar i det stora skyddsrummet.

Det var så tyst därinne att vi kände oss mycket övergivna. Ingen kom trots att vi väntat länge. Jag bestämde mig för att lämna skyddsrummet och tog min bror och min syster i händerna. Med huvorna på och med en filt över axlarna gick vi ner till byns huvudgata. Vi såg ut som tiggare.

Många hade samlats där och talade förskräckt om bombanfallen. Min mor var bland dem. När de såg oss barn blev de oroliga och sa om och om igen:

- "Skynda er till skyddsrummet, annars kan ett fiendeplan anfalla er". Jag skakade på huvudet och svarade:

- "Nej, vi går inte dit utan mor." De visste inte vad de skulle ta sig till. Till slut sa min mor:

- "Då går jag med er"!

Jag blev mycket glad när jag hörde det. Min mor, syster, bror och jag återvände så till skyddsrummet i bergen och hade med oss lunch och lite annat. Men de andra kvinnorna stannade kvar.



Bild: Yuko Nakamura 13 år när bomben föll, 70 när teckningen gjordes

Himlen var blå och stilla. Framför skyddsrummet fanns ett helgonaltare som kallades Tenmangu. Där vilade vi en stund. Snart hördes vrålandet från ett plan. Min syster och jag sprang in i skyddsrummet så fort vi kunde. Min mor försökte få tag i min lillebror.

Vi hade inte mer än kommit in i skyddsrummet förrän en våldsam explosion skakade rummet med oerhörd kraft. Jag vet inte hur jag tappade medvetandet, men när jag öppnade ögonen och såg mig omkring, var skyddsrummet intakt. Min syster och jag var oskadade därför att vi hade legat med våra ansikten mot marken. Men jag kunde inte hitta min kära mor eller min bror. Jag blev mer och mer ledsen. Det var det sorgligaste ögonblicket i hela mitt liv.

Jag tog min systers hand och gick ut ur skyddsrummet. Min mor var inte heller därute. Till min stora förvåning var Termangualtaret förstört. Alla hus längs gatan där nere hade också fallit samman och börjat brinna. Ingen människa syntes. Bara min syster och jag fanns levande kvar på den övergivna kullen. Som i en dimma sprang jag runt och runt i området kring altaret. Min syster klängde sig gråtande fast kring min midja. Ett knakande ljud hördes bakom mig. En del av det fallna altaret hade knuffats undan. Vad var det som hände? Jag såg noga på. Händer svarta av damm blev synliga och de föste takpannor framför sig, och jag såg en kvinnas spöklika huvud också det täckt av damm. Hon såg på mig med förskräckt blick.

Till min förvåning skrek hon:

- "Setsuko!" Det var min mor!

- "Mamma!" Jag grät av glädje och tittade på hennes ansikte igen och började skratta. Det såg komiskt ut. Mor skrattade också av glädje över vetskapen att hennes barn var oskadda och det kändes som om Tenmangu log mot oss. Mor tog sig ut med krafttag. När hon avlägsnade de takpannor som fastnat på henne, var det som om hon klädde av sig sina kläder. Hon kramade sitt barn. Barnet, min bror, var inte alls skadat. Lyckligt nog hade hela min familj klarat sig. Överväldigade av glädje satt vi där en stund.

Många människor kom snart upp till altaret, en efter en. De kom från Urakami och hade stora brännsår på sina kroppar. Många var allvarligt skadade och blödde. Här och var hörde jag barn gråta efter sina mödrar, och mödrar efter sina barn. Några män skrek:

- "Göm er, alla ni som bär vitt. Ett fiendeplan kommer!"

Plötsligt kastades vi in i ett nytt tumult.

Många av våra grannar som vi sett på gatorna dödades. Min familj var den enda där samtliga överlevde. Vi var så olyckliga för de andras skull att vi till och med skändes när vi mötte dem. Många människor sa till min mor.

- "Du har haft tur! Jag trodde att du hade dödats i ditt hem när bomben föll, därför att du hade småbarn. Det är otroligt att du och dina barn överlevde!"

Min mor visste inte vad hon skulle svara och sa bara "ja, ja..." medan hon torkade sina tårar.

Den natten stannade vi i skyddsrummet men kunde knappast sova. I rummet fanns en kvinna som blivit bränd i ansiktet. Hon grät hela tiden och sa:

- "Jag kan inte visa detta fula ansikte för andra. Jag hade hellre dött."

Där fanns många svårt sårade män och kvinnor. Bland alla var det bara min familj som inte hade några skador. Vi kände oss små och sa ingenting.

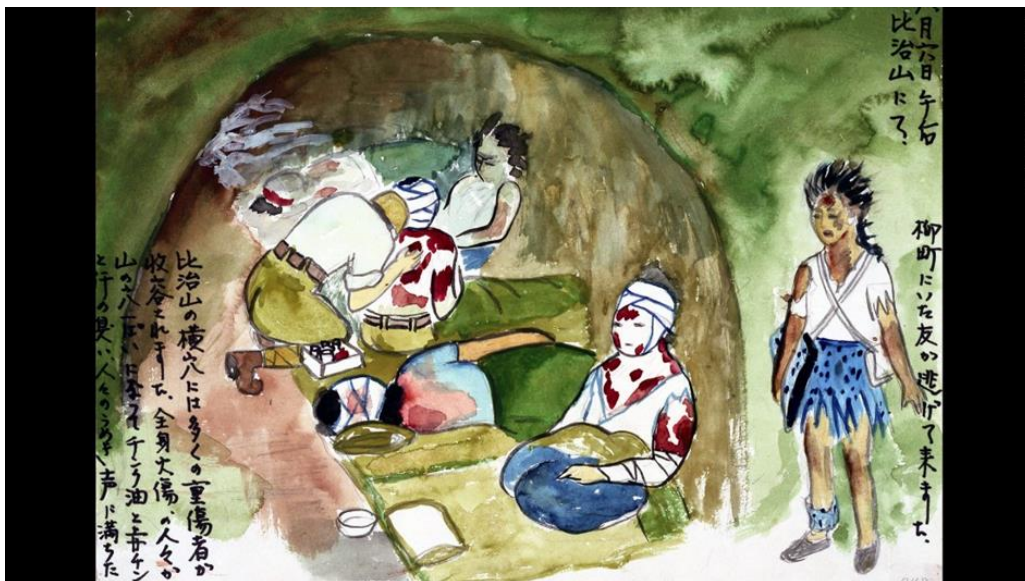


Bild cnn.com Okänd konstnär

Nästa dag började kvinnans ansikte att lukta och över det svärmade en mängd flugor. Människor höll sig på avstånd från henne. Till slut fördes hon till sjukhuset. Flugorna drogs fortfarande till platsen där hon legat.

Tre dagar senare gick vi ner till byn. Så långt vi kunde se fanns ingenting kvar. Jag hade ingen aning om var mitt hus en gång hade stått. Människor brände sina döda på gatan och i trädgårdarna. Jag kände mig sorgsen vid åsynen av de stackars människor vi brände.

Närhelst jag hör ordet "KRIG", minns jag de hemska scenerna från den tiden. Då tänker jag att om en atombomb fälls igen kan jag bli allvarligt skadad eller dödad och då krymper jag av skräck. Om ytterligare en bomb fälls, vill jag nog helst dö omedelbart.



Bild YAMADA Ikue 山田 育枝 (やまだ いくえ) 12 år då bomben föll

Översättning från engelskan: Eivor Briscoe och Torbjörn Söderqvist.

Teckningarna är gjorda av hibakusha, överlevare från atombombningarna.

[Living Beneath The Atomic Cloud](#) publicerades 1949 av Nagasaki Appeal Committee. De 10 berättelserna samlades av Takagshi Nagai. De översattes av lärare i engelska från två skolor som låg ca 700m från platsen där bomben sprängdes. I **fredsbladet** sommaren 2019 kan du läsa Michigo Ogins berättelse <https://www.kvakare.se/wp-content/uploads/2019/10/fredsbladet-sommar-2019.pdf>

Information om vilka effekter dessa för mänskligheten tidigare okända vapen hade på människor och miljö dröjde. USA ockuperade Japan mellan augusti 1945 och april 1952. Under den tiden höll amerikanerna undan de alltmer omskakande rapporter som presenterades av bland annat vetenskapsmän. Men undan för undan kröp sanningen fram och med den kom protesterna mot kärnvapen. I det följande avsnittet berättar vi om modiga kväkare som genomförde de allra första ickevålds-aktionerna till sjöss mot kärnvapen.

## Ur kväkarhistorien



Bild: Friendsjournal.org. Från vänster William Hunnington, Albert Bigelow, Orion Sherwood, George Willoughby

”Det den Gyllene Regeln sade var att 'vi talar inte om för dig HUR du ska tänka, men det vi säger, på det mest dramatiska sättet vi förmår, är att det finns ett BEHOV att tänka' ”. Ur The Voyage of the Golden Rule av Albert Bigelow.

Albert Bigelow (1906 - 1993) var marinofficerare som strax efter att USA fällde atombomberna över Japan sa upp sig och blev fredsaktivist och kväkare. Tillsammans med andra kväkare och ett tilltagande antal oroad medborgare började han protestera mot de omfattande kärnvapentesterna i atmosfären som ägde rum under 50-talet. Eftersom protesterna inte blev hörda, bestämde han sig för att gå steget längre. Han valde att genomföra en direkt aktion. Med sitt liv som insats skulle han försöka ta sig in i USA:s testområde kring Marshallöarna för att förhindra provsprängningarna. Han köpte en segelbåt som döptes till Golden Rule och under stor mediabevakning seglade han tillsammans med sin tremannabesättning från Kalifornien till Honolulu i februari 1958. Två försök gjordes sedan att ta sig vidare mot den farliga testzonen men båda gångarna gensköts båten av den amerikanska kustbevakningen. Besättningen hamnade i fängelse. Ändå var segern deras. De hade genomfört den första freds- och miljöaktionen till sjöss – ett exempel för andra att följa.

Intill Golden Rule låg det i Honolulus hamn en annan båt, Phoenix of Hiroshima. Skepparen var Earle L. Reynolds. Han och hustrun Barbara var kväkare. De höll på att segla jorden runt, men inspirerade av Golden Rules icke-våldsaktion beslöt de sig för att själva göra ett försök att segla in i det förbjudna testområdet, och den här gången lyckades det.

<https://www.friendsjournal.org/hiroshima/>

<https://www.vfpgoldenruleproject.org/history/>

Historien slutar inte där. År 1968 bildade kväkare i Vancouver, Canada en grupp som hette "Don't Make a Wave Committee" (Kommitén för att förhindra en tsunami) för att organisera protester mot USA:s planer på att provspränga kärnvapen under jorden på Amchitka Island i Alaska. Med Golden Rules aktion i minnet chartrade de år 1971 den gamla fiskebåten Phyllis Cormak, som de döpte om till Greenpeace. Målet var att segla till ön. Den amerikanska kustbevakningen avbröt dock aktionen men publiciteten kring den ledde till att de planerade provsprängningarna ställdes in. År 1972 ändrades gruppens namn till Greenpeace. [https://en.wikipedia.org/wiki/Dorothy\\_Stowe](https://en.wikipedia.org/wiki/Dorothy_Stowe)



Kväkarna Marie Bohlen (left) and Dorothy Stowe som tillsammans med sina män Jim Bohlen och Irving Stowe grundat Greenpeace, står vid båten Phyllis Cormack 1971. Bilderna: Robert Stowe photo. Robert Stowe/PNG samt Rondalera2015-2015blogspot.com

\*\*\*\*\*

### Vill du veta mer om villkoren för människor som bokstavligt talat tvingats leva under atommolnen?

Mellan 1946 – 1958 använde USA Marshallöarna som testområde för atom- och vätebomber. Totalt blev det 67 bomber vars sammanlagda styrka kunde räknas om så att det motsvarade 1,7 Hiroshimabomber per dag i 12 års tid. Människor bodde på dessa atoller och de bor där än idag. Övergripen mot befolkningen i kärnvapenteststjänst har medfört att många öbor har kommit att betrakta sig själva som mänskliga försökskaniner. Ett gripande filmreportage om kärnvapens humanitära och miljömässiga konsekvenser gjordes på Marshallöarna 2017. <https://youtu.be/Rk2oJEMinrw>

År 1959 gavs romanen "Hiroshimas Blommor" ut. Den handlar om livet i en familj som överlevde atombomben. Överlevarna kom att kallas "hibakusha" och blev paria i sitt eget land, inte olik de förhållanden som råder i dag för japaner som härstammar från Fukushima. Boken skrevs av svenskan Edita Morris (1903 – 1988) och översattes till 29 olika språk. Inkomsterna från försäljningen gav grundplåten till Hiroshimapriset ett av världens största fredspris. Boken är mycket läsvärd. Finns att köpa på Bokbörser eller låna på bibliotek. [https://sv.wikipedia.org/wiki/Edita\\_Morris](https://sv.wikipedia.org/wiki/Edita_Morris)

## Vår tid är nu



Bild: Annette Friberg från Ljusvakan 24 okt 2018 på Gustav Adolfs Torg, Göteborg

Och idag? Här i Sverige? Protesterar kväkarna fortfarande mot kärnvapen? Svaret är ja. Så länge vi lever under atommolnen måste vi höja våra röster. Sedan tre år har kväkarna arbetat aktivt för att kärnvapen ska förbjudas. I juli månad 2017 röstade 122 medlemmar i FN för en konvention om ett förbud mot kärnvapen. När 50 stater har ratificerat kommer den att bli en internationellt juridiskt bindande lag. Fram till i dag har 40 stater blivit part i avtalet. Sverige deltog aktivt i arbetet för att få till stånd konventionen men sedan den godkänkts av generalförsamlingen började USA och Nato att utöva påtryckningar på den svenska regeringen som i stället för att hålla fast vid den tidigare linjen valde hösten 2017 att utreda frågan.

På FN-dagen hösten 2018 anordnades det på ett tiotal platser i Sverige en ljusvaka med en appell till regeringen att underteckna avtalet. En av initiativtagarna till manifestationerna var kväkare. När utredningen sedan blev klar våren 2019 skickades den ut på remiss. Kväkarna lämnade ett remissvar, återigen med en vädjan till regeringen om att ställa sig bakom konventionen. Men den 12 juli 2019 meddelade utrikesdepartementet att regeringen tills vidare inte ämnade skriva under. Det har nu gått ett år. FN:s konvention har blivit en icke-fråga samtidigt som riskerna för en kärnvapenkonfrontation ökar nu i allt snabbare takt. För att påminna om dess avgörande betydelse för vår framtid, uppvaktade därför kväkare regeringen den 13 juli i år och överlämnade ett öppet brev med en ny uppmaning att skriva under konventionen. Brevet skickades också till riksdagspartierna och till media.

### Öppet brev till regeringen och riksdagspartierna

**Enda sättet att undvika ett kärnvapenkrig är att helt förbjuda kärnvapen**

Att i praktisk handling arbeta för fred har varit ett av kväkarnas främsta strävanden i snart 400 år. Generation efter generation av kväkare har utifrån sina historiska villkor deltagit i fredsskapande humanitärt arbete.



Kväkarna framförde därför under våren 2019 till regeringen att Sverige bör skriva under och ratificera FN:s konvention om ett förbud mot kärnvapen.

Den 12 juli samma år meddelade dock regeringen att den i nuläget avstår från att underteckna eller söka ratificering av konventionen om förbud mot kärnvapen. Samtidigt konstaterade regeringen att hotet från kärnvapen är större än på flera decennier. Regeringen skrev även: "Flera länder moderniserar sina arsenaler och bristen på tillit mellan länder är ett akut problem. För regeringens säkerhets- och utrikespolitik är kärnvapenedrustning därför en central prioritering."

En viktig passus i meddelandet var att "nästa års översynskonferens [av ickespridningsavtalet (NPT)] behöver leda till konkreta löften från kärnvapenstaterna om nedrustning. Om så inte sker skulle det innebära ett försämrat säkerhetspolitiskt läge. I en sådan situation kan rörelsen runt FN:s förbudskonvention få ny uppmärksamhet och frågan kan delvis komma att sättas i nytt ljus". Icke-spridningsavtalet från 1968 är idag det viktigaste multilaterala avtalet som manar till nedrustning. På grund av coronaviruspandemin har översynskonferensen av avtalet flyttats fram till 2021.

Vi har under det senaste året sett en klar försämring av det säkerhetspolitiska läget.

Sedan regeringsmeddelandet i juli 2019 har till exempel utspel från framför allt USA gjort att det finns stor risk för att det internationella systemet för kärnvapenkontroll bryter samman. Att en kommande översynskonferens skulle mynna ut i något "konkret löfte om nedrustning" ter sig redan nu som rent önsketänkande.

I augusti i 2019 drog sig först USA och sedan Ryssland ur INF-avtalet som förbjuder bruket av taktiska medeldistanskärnvapen. Detta avtal undertecknades 1987 av Ronald Reagan och Michail Gorbatjov. Det var då ett steg mot ömsesidig nedrustning.

USA aviserade i maj 2020 sin avsikt att lämna ytterligare ett internationellt avtal för rustningskontroll, nämligen Treaty on Open Skies från 1992 som reglerar parternas obehäpnade observationsflygningar för att kontrollera och övervaka militära rörelser.

I februari månad 2021 löper det nya startavtalet ut. Avtalet undertecknades 2011 av USA och Ryssland med syftet att begränsa ländernas strategiska kärnvapenarsenaler. Detta avtal är förklaringen till att antalet strategiska vapen har minskat, men redan nu signalerar USA att de inte utan vidare förlänger det.

Till detta kommer att den ansedda tidningen Washington Post under maj månad i år rapporterade om att Vita Huset har diskuterat möjligheten av att återuppta testning av kärnvapen.

Översynskonferensen av icke-spridningsavtalet måste alltså vänta. Men verkligheten väntar inte. Verkligheten kräver att vi handlar nu. Sedan regeringen i juli 2019 meddelade sitt beslut om att inte skriva under FN:s konvention om ett förbud mot kärnvapen har läget i världen blivit allt mer prekärt. Förutom stormaktsutspel har pandemin bidragit till att öka den sedan tidigare accelererande sociala, ekonomiska och politiska instabilitet som världen lider av. Till detta kommer den alltmer ohämmade upprustningen bland stormakterna. Statsmän talar alltmer öppet om att använda kärnvapen i strid eller vara först med att anfälla med dem. Risken för att flera länder vill och kan skaffa sig kärnvapen ökar. Vapenkontrollsystem monteras ned.

Och här står vi. Det enda vi vet med säkerhet är att om kärnvapen används i krig så kommer vi att förlora vår framtid.

Vi vädjar därför till er, ni som har makten att påverka vårt öde i denna atomålder, att stå för era ord! Stå för orden "för regeringens säkerhets- och utrikespolitik är kärnvapennedrustning därför en central prioritering."

Vi i Vännernas samfund, kväkarna, vill att riksdag och regering agerar för att avskaffa kärnvapnen. Ett viktigt steg är att NU skriva under FN:s konvention om ett förbud mot kärnvapen.

Se gärna **fredsbladets** höstnummer 2019 för mer information om turerna kring Sveriges hantering av FN:s konvention om ett förbud mot kärnvapen <https://www.kvakare.se/wp-content/uploads/2019/10/Fredsbladet-h%C3%B6sten-2019-1.pdf> Kväkarnas remissvar finns på <https://www.kvakare.se/wp-content/uploads/2019/10/kv%C3%A4karsamfundets-remissvar-p%C3%A5-den-lundinska-utredningen.pdf>

## På gång

På grund av covid-19 pandemin kommer de flesta traditionella minnesstunderna på Hiroshimadagen att äga rum digitalt. Vi kan, var och en, också genomföra en egen "manifestation" genom att kring Hiroshimadagen den 6 augusti och eller Nagasakidagen den 9 augusti skicka en kort hälsning till en eller flera ministrar med en uppmaning till den/dem att ställa sig bakom FN:s konvention om ett förbud mot kärnvapen. Till exempel:

**Kära utrikesministern!**

**I år blir det 75-år sedan atombomber fälldes över civilbefolkningarna i Hiroshima och Nagasaki. Det får aldrig hända igen. För vår framtids skull ber jag dig att ta ställning för att Sverige skriver under FN:s konvention om ett förbud mot kärnvapen.**

E-mejl skickas till registratorerna enligt följande:  
departementsnamnet.registrator@regeringskansliet.se.



Tidigare nummer av **fredsbladet** hittar du på

<https://www.kvakare.se/fredskommitten/>

**Skicka länken vidare till vänner och bekanta! Låt oss skapa ringar på vattnet för vår framtids skull!**

Vi välkomnar kommentarer och förslag! : [fredsbladet@kvakare.se](mailto:fredsbladet@kvakare.se)

Ta kontakt med **fredsbladet** om du vill bli uppsatt på vår mejllista eller om du inte önskar att få flera meddelande om tidningen